ТЕМИ ОТ МЕДИИТЕ
21.05.2026 г.

Важни обществено-икономически и политически теми

БНТ

√ Продължават преговорите между социалните партньори за определяне на минималната заплата

Продължават преговорите между социалните партньори за приемане на механизъм за определяне на минималната работна заплата.

Поредната среща между синдикати и работодатели ще се състои в Министерството на финансите днес следобед. До този момент няма постигнато съгласие относно критериите за определяне на заплатата.

В случай, че до края на август не бъде приет механизъм, Министерският съвет ще приеме служебно размер на минималната заплата като очакванията са той да е около 670 евро. В момента най-ниското заплащане е 620 евро и 20 цента.

√ До 180 млн. евро ще бъдат инвестирани в иновативни български компании

До 180 млн. евро ще бъдат инвестирани в български иновативни компании и малки и средни предприятия чрез европейската инициатива JEREMIE. Тя се администрира от Министерството на иновациите и дигиталната трансформация, а средствата, които ще бъдат реинвестирани в българския бизнес, ще се управляват от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ), съобщиха от Министерство на иновациите и дигиталната трансформация.

Финансирането ще бъде насочено към фондове за растеж, технологичен трансфер, дълбоки технологии (Deep Tech), инициативата "Три морета", както и към предприятия в секторите на отбраната и технологиите с двойна употреба.

Новият ресурс ще осигури допълнителна подкрепа за развитие на българската иновационна екосистема и за растежа на предприятия с висок потенциал. В него са включени и възстановени средства от ОП "Инициатива за малки и средни предприятия" в размер на 48,4 млн. евро.

Това ще стане възможно след ратификация от Народното събрание на изменените споразумения между България и Европейския инвестиционен фонд за изпълнението на финансовия инструмент.

JEREMIE е един от най-успешните финансови инструменти за подкрепа на бизнеса в България. От старта му през 2009 г. чрез него бяха мобилизирани 349 млн. евро за инвестиции в предприятия, а впоследствие над 200 млн. евро бяха реинвестирани в нови финансови инструменти.

БНР

√ Радев: Мерките срещу прането на пари са гарант за излизане от "сивия списък"

Предприетите мерки срещу прането на пари, корупцията и сивата икономика дават на България силни позиции за излизане от т.нар. "сив списък".

Това заяви премиерът Румен Радев на заседание на Съвета за координация и сътрудничество в Министерския съвет.

По думите на премиера кабинетът работи не само за разкриване на злоупотреби, но и за създаване на механизми, които да ги предотвратяват. Като важен инструмент е посочена системата "Сигма" за прозрачност на финансовите потоци. Тя вече е анализирала близо 200 000 обществени поръчки, като при над 30% от тях е установен само един кандидат, съобщиха от пресслужбата на МС.

Предстои платформата да бъде свързана с търговския регистър, за да се проследяват връзки между фирми и да се откриват потенциални корупционни практики. В ход са и мерки за въвеждане на референтни цени при ВиК и пътните ремонти, както и по-добра координация между тол системата, митниците и НАП.
Изявлението беше направено в навечерието на предстоящо докладване пред групата за финансови действия срещу изпирането на пари и очакваното посещение на нейни представители в България.

√ Няма данни за проблеми с реколтата у нас заради жегите

На този етап няма основания да се очаква продоволствена несигурност в България вследствие на летните жеги. Това съобщиха за БНР от Министерството на земеделието и храните, като информацията идва след редица доклади за щети, нанесени на селското стопанство в Западна Европа вследствие на горещите вълни и засушаване.
Сушата, която засегна голяма част от Европа това лято е нанесла тежки щети на селскостопанската продукция на континента, сочи анализ на нидерландската банка "Триодос", която е специализирана в устойчивото финансиране.
Според доклада, публикуван преди дни, горещините и сушата могат да намалят брутния вътрешен продукт на Европейския съюз с 1 процент през 2026 г., или с около 180 милиарда евро.
Още миналия месец Европейската търговска асоциация за зърнени и маслодайни култури обяви, че горещата вълна, която премина през Европа през юни, е унищожила 9 милиона тона добиви от култури като пшеница, ечемик, царевица и овес.
На базата на тези данни мозъчният тръст Отдел за енергийно и климатично разузнаване излезе с оценка, че стойността за щетите е за около 2 милиарда евро. Изчисленията му обаче не включват допълни загуби и като щети при зеленчуковата продукция или при животните, отглеждани за месо и мляко.
От Европейската комисия следят ситуацията, като страните, които са сериозно пострадали, биха могли да поискат помощ, обясни говорителят на генерална дирекция "Земеделие и развитие на селските райони" Луиз Боже.
"Нещо, което съществува и в момента, е кризисният резерв, който се използва за плана за действие за торовете. Средствата, които са налични в кризисния резерв, са там за сътресения на пазара, но също така за природни бедствия или екстремни метеорологични явления като например суша и горещи вълни", обясни Луиз Боже.
Конкретно за България не се очаква да има нужда от подобна помощ.
От Министерството на земеделието храните обявиха, че към момента няма данни за сериозни проблеми с реколтата от зърнени и маслодайни култури в страната, които да са свързани с високите летни температури и интензивното почвено засушаване. При зърнените култури се реализират добри добиви, като производството на ечемик е около 1,3 млн. тона, а производството на пшеница е над 7 млн. тона. При слънчогледа и царевицата също не се наблюдават сериозни проблеми към момента.
На този етап няма основания да се очаква продоволствена несигурност в България вследствие на летните жеги, подчертават от министерството на земеделието.
От ведомството обаче добавят, че високите температури и почвеното засушаване продължават да бъдат фактор, който трябва да се следи внимателно, особено по отношение на пролетните култури и при трайните насаждения и зеленчуците, отглеждани при ограничени възможности за напояване.
И докато към настоящия момент наличните данни не показват риск от сериозно намаляване на производството в България, бъдещето на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз се очертава да отделя специално внимание на променящия се климат.
"Чрез Общата селскостопанска политика една от ключовите цели вече е да се гарантира, че земеделският сектор е устойчив и адаптиран към променящия се климат. Така ще бъде и в бъдеще - в предложението, което представихме тази година. Имаме много механизми в Общата селскостопанска политика, които съществуват, за да окуражат прехода към земеделски сектор, който да бъде по-приспособен.
След това различните механизми се адаптират от всяка държава според нейните условия и нужди, например в националните стратегически планове. Имаме еко схеми и мерки за околната среда, при които всяка година подкрепяме финансово фермерите, които доброволно искат да отидат по-далеч в практиката си и да се адаптират", обясни Луиз Боже.
Тя допълни и какво още би искала да види Европейската комисия като част от Общата селскостопанска политика за периода 2028-2034 г.

"Мисля, че интересен аспект, който е в предложението, но все още не е част от Общата селскостопанска политика в момента, е т.нар. подкрепа за преход. Ще се изисква от фермера да предложи план за пет години относно това как ще осъществи развитието на неговата ферма и вид производство.
В предложението идеята е да се дават максимум 200 хиляди евро за период от пет години. Идеята наистина е да бъдат подкрепени фермерите, които искат да отидат още по-далеч. Нека видим какво ще излезе от преговорите с другите институции", посочи за БНР говорителят на генерална дирекция "Земеделие и развитие на селските райони" Луиз Боже.
Подробности за мерките и идеите, които Европейската комисия предлага за по-устойчиво селско стопанство при затоплящ се климат, можете да видите в специалната секция на сайта на генерална дирекция "Земеделие и развитие на селските райони"

Investor.bg

√ Финансов суверенитет, дигитално евро и роуминг при плащанията: ЕС търси алтернативи на американските карти
Европа харчи милиарди евро всяка година за разплащания с карти, като почти всички те се обработват извън европейските системи. По-голямата част от покупките с карти се извършват чрез Visa или Mastercard – две американски компании, които доминират в глобалните разплащания. Лидерите на Европейския съюз (ЕС) вече разглеждат тази зависимост като риск, тъй като инфраструктурата би могла да се превърне в геополитическо оръжие, пише Euronews.
Това е един от аргументите, изтъкнати от Европейската централна банка (ЕЦБ) в усилията ѝ да получи одобрение за дигиталното евро в Европейския парламент. Институцията на Кристин Лагард предупреждава, че зависимостта от чуждестранни платежни системи излага Европа на политически натиск или внезапни сривове.
Какво би се случило, ако президентът на САЩ изключи инфраструктурата, която европейците използват за плащане на ежедневните си покупки? Последиците биха могли да бъдат тежки: в Русия, където компаниите разчитаха на Visa и Mastercard за 60% от плащанията, американските санкции, принудили фирмите да прекратят дейността си, оставиха обикновените граждани без достъп до средствата си.
Разходите и данните в центъра на дебата
Според данни на ЕЦБ Visa и Mastercard държат 61% от плащанията с карти в еврозоната и почти всички трансгранични трансакции с карти. Всеки път, когато се използва карта или телефон за плащане, тази информация напуска ЕС и се съхранява в трета държава, като например САЩ, където може да бъде използвана за изграждане на потребителски профили.
Търговците на дребно твърдят, че таксите на картовите мрежи са се повишили рязко, като се определят според търговски условия, установени извън ЕС. Преките плащания от банка към банка биха могли да засилят конкуренцията и да спестят средства.
Намаляването на зависимостта от структури, базирани в САЩ, е в съответствие с програмата за конкурентоспособност на Урсула фон дер Лайен, в духа на докладите за конкурентоспособността на ЕС на Марио Драги и Енрико Лета. Марио Драги предупреди, че глобалната взаимозависимост се е превърнала от механизъм за взаимно сдържане в инструмент за влияние и контрол, тъй като дълбоката интеграция създава стратегически зависимости, които неутралните сили могат да използват като оръжие.
Канадският премиер Марк Карни повтори това в Давос: „Великите сили започнаха да използват икономическата интеграция като оръжие, митата като лост за натиск, финансовата инфраструктура като средство за принуда, а веригите за доставки като уязвими места, които да бъдат експлоатирани. Не може да живеете с илюзията за взаимна полза чрез интеграция, когато тази интеграция се превръща в източник на вашата подчиненост.“
Цифровото евро като отговор на Европа
Цифровото евро, предназначено да подкрепи електронна платежна структура в целия ЕС, се разглежда като начин за превръщане на стратегическата автономия на Европа в реалност. Членът на Управителния съвет на ЕЦБ Пиеро Чиполоне заяви през януари, че нарастващите геополитически напрежения засилват необходимостта от европейска платежна система, „изградена върху европейска технология и инфраструктура... изцяло под наш контрол“.
В момента текат преговори в заключителна фаза между Европейския парламент и държавите членки относно начина на функциониране на дигиталното евро, като най-интензивните разговори се очакват през есента, а окончателното одобрение се предвижда до края на годината.

Цифровото евро ще бъде електронна валута, емитирана и гарантирана от ЕЦБ, която ще допълва (а не ще замества) наличните пари и съществуващите банкови услуги. То ще поддържа онлайн и офлайн плащания, като ЕЦБ ще осигурява инфраструктурата, а банките и доставчиците на платежни услуги ще предлагат услуги на клиентите. Очаква се търговците да плащат по-ниски такси, отколкото при трансакциите с карти.

Планира се дигиталното евро да бъде достъпно за крайните потребители от 2029 г. след пилотен проект, който ще започне през 2027 г. и в който ще участват 36 доставчици на платежни услуги. Португалия е сред страните с най-голям брой участващи организации, включително CGD, BCP и Unicre.

През юли Лагард заяви пред Euronews, че проектът има за цел да укрепи икономическия суверенитет на Европа и да модернизира плащанията: „За обработката на плащанията разчитаме предимно на мрежи от САЩ, но понякога и на китайски мрежи. Нуждаем се от европейско решение, защото искаме да бъдем суверенни у дома."

Глобалната надпревара за изграждане на собствени платежни системи

Макар че публичното европейско решение все още не е налице, участници от частния сектор напредват. Европейският платежен алианс (EuroPA) и Европейската платежна инициатива (EPI) подписаха споразумение за свързване на своите системи за незабавни плащания, създавайки платформа с потенциален обхват от 380 млн. потребители в 15 държави.

EuroPA обединява португалската MB WAY, испанско-андорската Bizum, италианската Bancomat, скандинавската Vipps MobilePay, полската Blik и гръцката IRIS. EPI, чрез Wero, обхваща Германия, Белгия, Франция, Нидерландия и Люксембург. Целта: френски потребител на Wero да може да изпрати пари на испански контакт чрез Bizum като вътрешна трансакция.

Извън еврозоната през юни стартира британската инициатива за плащания (UK Payments Initiative), подкрепена от Barclays, NatWest, Lloyds и HSBC и регулирана от FCA, с цел ускоряване на плащанията от сметка към сметка, заобикаляйки картовите схеми. Според доклад на Регулатора на платежните системи от 2025 г. около 95% от картовите трансакции във Великобритания се осъществяват чрез системите на Mastercard и Visa.

В Бразилия PIX – бърза и безплатна цифрова система – вече обработва 54% от всички трансакции, според бразилската централна банка, и се превърна в източник на напрежение в търговския спор между САЩ и Бразилия в навечерието на президентските избори в страната.

Вашингтон обвинява Бразилия, че дава предимство на държавна система, която нелоялно конкурира американските картови оператори. Критиките бяха възприети като атака срещу суверенитета, което подтикна колумбийския президент Густаво Петро да защити PIX и да предложи сам да възприеме този модел.

Собствената система за незабавни плащания на Колумбия, Bre-B, приключи първите си шест месеца с 34,6 млн. клиенти и 638,6 млн. трансакции.

Защо роумингът е най-прагматичният път

С появата на все повече системи, тяхното взаимно свързване става все по-важно. Бразилската финтех компания PagBrasil разработва RoamingPay, която позволява на потребителите да плащат в чужбина в реално време чрез своите приложения за онлайн банкиране или електронни портфейли, като използват QR кодове.

Услугата вече функционира в Бразилия, Аржентина и Парагвай. Изпълнителният директор Алекс Хофман вярва, че бъдещето е в оперативната съвместимост между всички електронни платежни системи, по подобие на роуминга в телекомуникациите: потребителите запазват своя национален доставчик, но го използват в чужбина в рамките на общи структури.

Хофман твърди, че намаляването на тарифите в търговски споразумения като това между ЕС и Меркосур ще има реално въздействие само ако плащанията могат да се уреждат гъвкаво през граница – в противен случай „ползите от тарифите се сблъскват с невидима такса в момента на плащането".

Решението на PagBrasil може да обхване 10 държави до края на годината, като се предвижда разширяване в Европа. Той определя прекомерната зависимост от външна инфраструктура вече не като „избор за ефективност", а като „стратегически риск" и описва липсата на оперативна съвместимост като „скрит данък".

Вместо налагането на единна система, той се застъпва за изграждането на основа, свързваща националните инфраструктури – запазвайки суверенитета и същевременно позволявайки ефективни потоци. PagBrasil търси споразумение за интеграция с португалската MB WAY (контролирана от SIBS), което да позволи на португалските потребители да плащат чрез MB WAY в Бразилия – потенциално първа стъпка към свързването на европейската платформа (Wero, Bizum, Bancomat и др.) с мрежата на PagBrasil.

От негова гледна точка няма смисъл Европа да изгражда собствена платежна система, ако гражданите все още разчитат на американски кредитни карти, когато пътуват в чужбина. Заключението му е: „Правителствата и частният сектор трябва да дадат приоритет на свързването на съществуващите регионални инфраструктури, вместо да се опитват да налагат централизирани системи.“

√ Разходите по държавните заеми в Европа растат, но какво означава това за домакинствата?

Разпродажбата на европейските пазари на облигации може да звучи далечна на ежедневните домакински финанси, но би могла да повлияе на цената на ипотеките и други заеми, както и на това доколко правителствата могат да харчат за обществени услуги.

Лихвите по ипотеките започнаха да се покачват в Германия и Италия, две от четирите най-големи икономики в Европа, пише Euronews.

Лихвите по ипотеките в Италия обаче не следват непременно доходността на държавните облигации директно, а се влияят по-скоро от лихвените суапове в евро. Все пак двата показателя често се движат едновременно, тъй като отразяват по-широките перспективи пред лихвените проценти.

Като цяло по-високите разходи по държавните заеми вероятно ще се превърнат в по-високи разходи по заемите за частния сектор, тъй като доходността по държавните облигации обикновено се използва като референтен лихвен процент.

Според Робърт Тимпър, главен стратег фиксиран доход на BCA, перспективите пред паричната политика остават основния двигател на разходите по заемите за правителството и частния сектор.

Защо доходността се покачва сега?

Европейските държавни облигации бяха подложени на значителен натиск за продажби в началото на седмицата. Доходността по 10-годишните облигации на Франция достигна 17-годишен връх, а доходността по 10-годишните германски държавни облигации достигна най-високото си ниво от 2011 г. във вторник.

В четвъртък сутринта доходността по 10-годишните държавни облигации на Франция все още е над 4,10%, най-високата в еврозоната, докато доходността по дълговите книжа на Италия се понижи до 4,06%, а на Испания - до 3,69%. Доходността по 10-годишните германски държавни облигации е малко над 3,25%.

Разпродажбите започнаха, след като надеждите за бързо разрешаване на конфликта с Иран избледняха, което повиши цените на петрола и инфлационните очаквания.

Според Тимпър, откакто „корабоплаването през Ормузкия проток беше нарушено, доходността по европейските облигации е силно чувствителна към цените на енергоизточниците“.

Той добавя, че „докато цените на петрола са основният двигател в началото на конфликта, през последните седмици цените на природния газ все повече допринасят за възходящия инфлационен натиск, което, от своя страна, тласка доходността нагоре“.

Цените на европейския природен газ се увеличават повече от два пъти тази година. Фючърсите на нидерландския TTF, основният европейски бенчмарк за газ, се повишават от 29 на 63,80 евро за мегаватчас между началото на годината и 20 август.

„Пазарът очаква още повишения на лихвените проценти от ЕЦБ“, коментира и Йоанис Сокос, стратег в Deutsche Bank Research. Той добавя, че очакваният тримесечен лихвен процент за декември 2027 г. се е повишил с 12 базисни пункта от миналия четвъртък, което показва, че инвеститорите сега очакват още повишения на лихвените проценти от ЕЦБ.

Правителствата също така възобновиха емитирането на облигации след лятното затишие, което увеличава предлагането на дълг.

Най-бързият ефект ще се прояви при ипотеките

Доходността по държавните облигации и лихвените проценти по ипотеките се влияят от едни и същи по-широки сили – по-специално инфлационните очаквания и очакваната политика на ЕЦБ. Пряката връзка се различава между отделните страни.

В Германия лихвените проценти по ипотеките са силно свързани с доходността на германските държавни облигации. Германският ипотечен брокер Interhyp AG прогнозира, че фиксираните лихви по 20-годишните ипотеки ще се повишат със седем базисни пункта през следващата седмица от средно 4,32% в четвъртък.

Според друг ипотечен брокер, Dr. Klein Privatkunden AG, някои банки вече са увеличили лихвите.

Няколко други фактора обаче влияят върху размера на корекцията, включително промени в банковите маржове и управлението на капацитета. Във Франция, където доходността по 10-годишните облигации е най-високата в еврозоната, увеличението все още не е пренесено по ипотечните лихви.

Според Pretto, френска ипотечна брокерска компания, средният лихвен процент по 20-годишните ипотеки е около 3% до 3,5%. Друга фирма, Cafpi, казва, че средният лихвен процент достига 3,31% в четвъртък сутринта.

Лихвите по ипотеките във Франция следват предимно лихвения процент по депозитите на Европейската централна банка. Доходността по 10-годишните държавни облигации обаче исторически също играе роля при определянето им.

Увеличението на доходността по френските държавни облигации постепенно се отразява и на други разходи по заеми. Проучване на централната банка от 2021 г. изчислява, че устойчиво покачване на доходността по държавните облигации с един процентен пункт може да повиши лихвените проценти по заемите с 0,1 процентни пункта след три месеца и с 0,78 процентни пункта след две години.

Пиер Шапон, съосновател на ипотечния брокер Pretto, казва, че тази връзка е отслабнала от началото на 2025 г. Рекордните спестявания на домакинствата са дали на добре финансираните банки по-евтин източник на пари, което им позволява да определят цените на ипотеките по-близо до лихвите на ЕЦБ, отколкото до доходността по френските държавни облигации. Следващото решение на ЕЦБ за лихвените проценти е насрочено за 10 септември, последвано от още едно заседание на 29 октомври.

В Италия ипотеките биха могли да претърпят по-широко преоценяване в рамките на седмици, според ипотечен брокер. Говорител на MutuiOnline.it казва, че средните лихви по 20-годишните ипотеки с фиксирана лихва са 3,50% във вторник, след като някои по-малки банки са увеличили лихвите в началото на август.

Традиционно ипотеките с фиксирана лихва в Италия следват по-точно лихвените суапове в евро, отколкото доходността по държавните облигации. Доходността по италианските държавни облигации и лихвените проценти по евро обаче често се движат в една и съща посока, тъй като и двете отразяват по-широките перспективи пред лихвените проценти.

Доходността по 10-годишните италиански облигации се повишава от 3,86% на 4 август до 4,08% на 20 август.

Ако лихвените проценти по суаповете останат високи, офертите за лихвите по ипотеките биха могли да се повишат в рамките на седмици, което потенциално би довело до повишаване на средните лихви по 20-годишните кредити над 3,5%. Увеличението обаче ще зависи от това каква част от по-високите разходи банките прехвърлят на клиентите.

В Испания ценообразуването на ипотеките реагира по-директно на лихвените проценти на ЕЦБ. След като централната банка повиши лихвения си процент по депозитите от 2% на 2,25%, някои банки увеличиха лихвените си проценти по ипотеките с между 0,2 и 0,5 процентни пункта през следващите седмици, според испанската ипотечна брокерска компания iAhorro.

Очаква се допълнително повишаване на лихвите на едно от предстоящите заседания на ЕЦБ, през септември или октомври. Това означава, че лихвените проценти по ипотеките в Испания пак ще се увеличат, но може би не с много, тъй като приближава краят на годината, а банките имат да изпълняват цели за продажби.

Франция има най-голяма натрупано задлъжнялост сред четирите държави през 2025 г., приблизително 3,9 трлн. долара (3,3 трлн. евро), следвана от Италия с 3,5 трлн. долара (3 трлн. евро), Германия с 3,2 трлн. долара (2,7 трлн. евро) и Испания с 1,9 трлн. долара (1,6 трлн. евро), според МВФ.

Очаква се разходите за обслужване на дълга да се увеличават, ако дългосрочната доходност остане висока, но ефектът ще се проявява постепенно. Съществуващите облигации продължават да изплащат първоначалните си лихвени проценти, докато падежират. Правителствата са изправени пред по-високи разходи, когато рефинансират падежиращ дълг или поемат нови заеми при текущите пазарни лихви.

Като дял от БВП разходите за лихви се очаква да останат най-високи в Италия в обозримо бъдеще, според BCA. Франция обаче ще отбележи най-голямо увеличение, като се прогнозира, че лихвените ѝ разходи ще се удвоят до 2031 г.

По-високите разходи за лихви не водят автоматично до забележимо увеличение на данъците, но повече държавни приходи трябва да се използват за обслужване на дълга. Това оставя по-малко фискално пространство за обществени услуги, инвестиции, помощи или данъчни облекчения.

Мениджър

√ АЕЦ „Козлодуй“ намалява превантивно мощността на 5-и блок

АЕЦ „Козлодуй“ превантивно намалява от днес мощността на 5-и блок с около 120 MBtq, съобщиха от министерството на енергетиката.

Решението за превантивно намаляване на мощността е част от мерките за осигуряване на безопасно функциониране на АЕЦ „Козлодуй”. То е продиктувано от продължаващото безпрецедентно и критично понижение на река Дунав. Прогнозите за речните нива преди българския участък продължават да показват тенденция за спад.

Мярка, свързана с намаляване на мощността на енергоблок поради екстремни метеорологични и хидроложки условия, се прилага за първи път в 52-годишната експлоатационна история на АЕЦ „Козлодуй”, посочват от министерството на енергетиката.

Още от началото на юли, при първите индикации за трайно понижаване на нивото на Дунав и прогнозите за дългосрочно засушаване в Западна и Централна Европа, в атомната централа бе сформирана работна група за управление на ситуацията. Приведена бе в изпълнение процедура, която включва всички необходими мерки и действия за осигуряване на безопасната и надеждна експлоатация на ядрените мощности при продължителен спад на речните нива.

Водата от река Дунав се използва за охлаждане на парата в кондензаторите, разположени в неядрената част на централата, и не се използва за охлаждане на ядрените реактори. Водоподаването се извършва от собствена брегова помпена станция, проектирана и изградена така, че да осигурява необходимите водни количества и при ниско ниво на реката. Това, заедно с добрата поддръжка на съоръженията, позволи на АЕЦ „Козлодуй” да работи нормално и да гарантира сигурността на националната и регионалната енергийна система в условия, при които редица ядрени мощности в европейски страни по поречието на Дунав бяха спрени или производството им беше намалено до технологичен минимум, припомнят от министерството на енергетиката.

√ Жеги и ниски нива на водите: Европа е изправена пред трудни дни за електроснабдяването си

Електроснабдяването в Европейския съюз може да бъде изправено пред затруднения през следващите седмици, предупреди еврокомисарят по енергетиката Дан Йоргенсен, цитиран от БНР.

В социалната мрежа ”X” Йоргенсен пише, че продължителните високи температури и рекордно ниските нива на водните басейни оказват натиск върху производството и потреблението в Централна и Югоизточна Европа.

Той пояснява, че в момента ситуацията е стабилна и няма краткосрочни рискове за надеждността на системата, но се очаква това да се промени през идните седмици.

На този фон Reuteres цитира унгарския премиер Петер Мадяр, според когото атомна електроцентрала ”Пакш“ няма да спира работа напълно, защото се очаква нивото на Дунав да остане достатъчно високо. Според Мадяр постепенно ще бъдат рестартирани шестте турбини, които в момента не действат, още тази неделя, а пълният капацитет ще бъде възстановен до четвъртък или петък следващата седмица.

”Пакш“ генерира близо половината от електроенергията на Унгария и в момента работи на 25% от капацитета си заради историческа суша и рекордно ниските нива на Дунав.

Reuteres припомня, че заради сушата Румъния е спряла последния си реактор миналата седмица. Агенцията коментира, че все по-тежките климатични условия повдигат въпроси за необходимостта от адаптация на атомната енергетика.

Business.dir.bg

√ Как малките модулни реактори се превръщат в най-добрия избор за атомната енергетика

В надпреварата за производство на достатъчно чиста и надеждна електроенергия, Съединените американски щати (САЩ) все повече насочват вниманието си към претендиращите за тази роля малките модулни реактори (SMR).

Въпреки че технологията за малките модулни реактори все още не е преминала през пълно доказване за търговска употреба и се сблъсква със значителни пречки, съчетанието между нарастващо търсене на електроенергия, благоприятни правителствени политики, регулаторни реформи и засилен интерес на инвеститорите превърнаха SMR от спекулативна концепция в една от най-обещаващите възможности за развитие на ядрената енергетика, пише колумниста на Ройтерс Гавин Магуайър.

Нарастващото търсене на електроенергия заради развитието на центрове за данни, завръщащата се промишленост в страната, електрификацията и новите инвестиции, променят отношението към малките модулни реактори.

Министерството на енергетиката на САЩ подчертава, че нарастващото търсене на електроенергия е ключов двигател за ускоряване на изграждането на атомни електроцентрали. Това отваря нови перспективи за технологиите, които са в състояние да осигурят непрекъснато електроснабдяване без въглеродни емисии.

Въпреки че вятърната и слънчевата енергетика продължават да се развиват, политиците, енергийните компании и големите индустриални потребители все по-често търсят такива надеждни източници на енергия, които да са независими от климатичните условия.

Защо модулността е по-важна от размера

Наименованието "малък модулен реактор" е подвеждащо.

Основното предимство не се крие в компактния размер на реакторите, а в тяхната модулност. По-малките реактори губят част от ефекта от мащаба, който традиционно е присъщ за големите атомни електроцентрали.

Основното предимство на малките модулни реактори (SMR) е тяхната модулност. Традиционните атомни електроцентрали са едни от най-трудните строителни проекти в света. Те се строят на място, изискват много работници и често се сблъскват с години закъснения, което значително увеличава разходите. Много от финансовите проблеми на сектора са свързани не са ниска производителност на реакторите, а с трудните процеси по изграждането.

Малките модулни реактори са проектирани така, че да променят тази ситуация. Вместо изграждането на мащабни проекти от нулата, разработчиците планират основните компоненти на реакторите да се произвеждат в заводи, след което да се транспортират до съответна площадка и да се сглобяват като се използват стандартизирани конструкции. В случай на успех, този подход ще намали строителните рискове, а в крайна сметка ще намали и разходите. Основната идея е ядрената енергетика да се трансформира от строителен бизнес в производствен.

Силна подкрепа

Политическата ситуация се подобри значително. Законът ADVANCE Act., приет от двете партии и подписан през 2024 г., изисква от Комисията за ядрено регулиране (NRC) да опрости процеса на лицензиране, да намали определени регулаторни разходи за кандидатстващите за изграждане на усъвършенствани реактори и да разработи по-ефективни методи за тяхното прилагане.

Законът също така стимулира развитието на районите, използвани преди това за добив на изкопаеми горива, и подкрепя регулаторните подходи, адаптирани към съвременните реакторни технологии. На пръв поглед това може да изглежда незначителна регулаторна промяна. За инвеститорите обаче предвидимостта е също толкова важна, колкото и новите технологии.

Трудно е да се финансира реактор, който през годините ще се сблъсква с неопределени проверки. Реактор с по-ясна регулаторна рамка е много по-лесен за подкрепа. Федералното правителство също така се опитва да реши проблема с недостига на гориво.

Много усъвършенствани конструкции на реактори използват HAELU (High-Assay Low-Enriched Uranium). Преди това в САЩ липсваше развита вътрешна верига за доставки на това гориво.

Министерството на енергетиката работи активно за развитието на инфраструктурата за обогатяване на уран и производство на гориво, необходими за търговското използване на този ресурс. Освен това Министерството на енергетиката подкрепя разработването на реактори с газово и натриево охлаждане, както и реактори с разтопени соли и микрореактори, улеснявайки напредъка по различните реакторни технологии. По този начин Вашингтон не само подкрепя разработчиците на реактори, но и се стреми да създаде по-широка екосистема за техния успех.

Законодателна празнина

Компаниите, използващи усъвършенствани технологии отдавна се оплакват от това, че им са налага вписването на технологиите от 21-ви век в нормативно правната база на 20-ти век.

Много от новите реактори използват различно гориво, топлоносители и принципи на работа, различни от леководните реактори, доминиращи в съвременния парк. Лицензирането на такива проекти често изисква преминаване през сложен лабиринт от изключения и допълнителни проверки.

Новата система за лицензиране по Част 53, разработена от Комисията за ядрено регулиране (NRC) е насочена към създаване на по-технологично приобщаващ и отчитащ рисковете процес на лицензиране. Вместо да се прилага един и същ универсален процес по всички проекти, регулаторните органи се стремят да обхванат разнообразни реакторни технологии,

запазвайки при това високи стандарти за безопасност. Тези изменения може да изглеждат технически, но те решават един от главните проблеми на сектора. Мащабируемостта на сектора изисква мащабируемост на регулирането.

Преход към етап на строителство

Настроенията в сектора се подобряват, тъй като разработването на усъвършенствани реактори надхвърля пределите на теоретичните изследвания и презентациите за инвеститорите.

Проектът Natrium на Terra Power в Уайоминг успешно премина през всички етапи на получаване на разрешение и подготовка за строителство е ярък пример за това, как усъвършенстваните атомни технологии се доближават до търговско внедряване (комерсиализация).

Разработката на проекта тече редом със затваряне на въглищна електроцентрала. Той демонстрира потенциала на съвременните атомни електроцентрали като замяна на остарелите въглищни централи, използването на съществуващата инфраструктура и квалифицирания персонал.

За индустрия, която често изглежда заседнала в очакване на бъдещето, подобен напредък е значителен. Инвеститорите обикновено се доверяват повече на реалните строителни площадки, отколкото на обещанията, дадени им при презентациите.

Преди трудните изпитания

Нищо не гарантира успех. Малките по мащаб модулни реактори са изправени пред сериозни предизвикателства. Необходимо е да се изгради верига на доставки, да се увеличат производствените мощности, а енергийните компании трябва да поемат ангажименти по осъществяване на уникални проекти. Разработчиците трябва да докажат, че с увеличаване на мащаба на производството, разходите намаляват.

Днес основният проблем на сектора не е научен, а промишлен.

Възможно ли е да се произвеждат реакторни модули в големи количества? Възможно ли е да се възпроизвеждат технологии, вместо да се разработват от нулата? Възможно ли е да се намалят разходите благодарение на масово производство, както е в аерокосмическата и автомобилната промишленост?

Най-важният въпрос е: може ли реакторът да се превърне в търговски продукт, а не просто в изследователски проект?

Историята на технологичния прогрес ни учи, че:

Иновациите рядко променят икономиката веднага след появата си. Те трансформират икономиката, тогава, когато някой намери начин за масово, евтино и ефективно производство.

Възможно е индустрията на малките модулни реактори да се доближава до този момент.

Бъдещето на модерната ядрена енергетика сега зависи не само от доказване на жизнеспособността на нови концепции, но и от възможността за предвидимо строителство, достъпно финансиране и многократно въвеждане в експлоатация.

Именно затова малките модулни реактори представляват сами по себе си най-добрият вариант за атомната енергетика. Техните шансовете за успех сега зависят не само от нови конструктивни решения, но и от потенциално значим пробив - обучение на ядрената индустрия за масово производство на реактори, така, както правят това успешните индустрии.

С други думи, малките реактори могат да имат успех не благодарение на нови открития в ядрената физика, а чрез нови подходи в ядреното строителство.

√ Цените на газа в Европа се удвоиха, а най-лошото тепърва предстои

Европа отново е в разгара на лятна гореща вълна. Именно това е една от причините предстоящата зима да се очертава като скъпа за потребителите и бизнеса.

Рекордните температури увеличават търсенето на електроенергия, докато сушата и жегите ограничават производството на хидро- и атомните централи. Това принуждава газовите електроцентрали да компенсират част от недостига в момент, когато Европа би трябвало активно да нагнетява газ в хранилищата си за зимата, пише Euronews.

Натискът вече се отразява на цените на едро на природния газ. Фючърсите на нидерландския TTF - основният газов бенчмарк за Европа - са поскъпнали с около 120% от началото на 2026 г., достигайки около 63,7 евро за мегаватчас на 18 август.

Цените остават далеч под рекордните 350 евро за мегаватчас, достигнати по време на енергийната криза през 2022 г., предизвикана от руската инвазия в Украйна. Европа обаче се насочва към зима с по-ниски запаси и ограничени възможности да понесе нов шок в доставките. Най-голямата неизвестна сега е времето - фактор, който не може да бъде контролиран.

Защо европейският газ отново поскъпва

Какво движи бизнеса днес?

Получавайте най-важното ДИРектно в пощата си.

Абонирам се

Съгласявам се с Политиката за поверителност на Dir.bg

Ръстът на цените се ускорява в изключително неподходящ момент. Обичайно Европа използва летните месеци, за да попълни запасите си от природен газ, преди домакинствата да започнат да ги изчерпват за отопление през зимата. Тази година обаче процесът на нагнетяване се сблъсква с поредица от нарушения в доставките и производството.

Ормузкият проток остава на практика затворен, Норвегия удължи спиранията на производството в газови находища, а сушата ограничи производството на електроенергия от водни и атомни централи.

Газовите централи компенсират част от този недостиг в момент, когато търсенето на електроенергия расте заради горещата вълна. Така се увеличава потреблението на същото гориво, което Европа трябва да трупа в хранилищата си за зимата. Резултатът е пазар с малък резерв.

"Няколко неблагоприятни риска от страна на предлагането се материализираха, а нивата на запасите в газохранилищата са исторически ниски преди началото на отоплителния сезон", посочва икономистът от Oxford Economics Даниел Крал в неотдавнашен анализ.

Компанията очаква да повиши прогнозата си за европейските цени на газа през септември, като средната цена може да достигне близо 60 евро за мегаватчас през четвъртото тримесечие на 2026 г. и първото тримесечие на 2027 г. при досегашна прогноза от 45 евро.

Европа е по-устойчива, но не е защитена от времето

Европа е намалила потреблението на природен газ с около 15-20% спрямо 2021 г. Индустрията е ограничила използването му, производството от възобновяеми източници се е увеличило, а термопомпите са заменили част от газовото отопление.

Световните доставки на втечнен природен газ също са нараснали. Европа разполага с повече терминали за внос и може да привлича допълнителни товари при повишаване на цените. Това прави физически недостиг на газ много по-малко вероятен в сравнение с кризата през 2021-2022 г.

По-ниското потребление обаче не премахва основната уязвимост на Европа. Според Oxford Economics връзката между температурите и търсенето на газ остава почти пълна. През миналата зима, когато температурите за кратко паднаха под дългосрочната средна стойност, икономиите на газ в Европа спрямо нивата преди 2021 г. се свиха до едва 5-10%.

Европа е намалила обичайното си потребление на газ, но не е премахнала зависимостта си от него при необичайно студена зима. Именно затова запасите са толкова важни. Газохранилищата служат като буфер между нормалната зима и внезапния шок в доставките. Когато запасите са високи, търговците могат да поемат краткотрайно застудяване, без агресивно да наддават за нови доставки. Когато запасите са ниски, всяка по-студена от очакваното седмица се превръща в надпревара за наличните количества.

Ключовият показател

В началото на август европейските газохранилища са били запълнени едва на около 57%. Данните на Gas Infrastructure Europe показват ниво от 57,1% към 1 август - най-ниската стойност за тази дата в наличната историческа серия.

Правилата на ЕС продължават да поставят цел за 90% запълване на хранилищата, но държавите вече разполагат с по-голяма гъвкавост относно момента, в който трябва да я постигнат. Целта може да бъде изпълнена между 1 октомври и 1 декември, а при трудни пазарни условия са предвидени допълнителни възможности за отклонение.

Брюксел също насърчава страните да използват тази гъвкавост и при неблагоприятни пазарни условия да обмислят намаляване на целта до 80%. Газовите хранилища са енергийният резерв на Европа.

Газът може да се превърне в проблем за ЕЦБ

Тук поскъпването на природния газ престава да бъде само енергийна тема. То се превръща в инфлационен проблем, а впоследствие и в предизвикателство за Европейската централна банка (ЕЦБ).

Цените на едро на газа се променят по-бързо от сметките на домакинствата, тъй като доставчиците често хеджират покупките си месеци предварително. Според Oxford Economics средният пренос на промените в цените на едро към потребителските цени достига своя пик около шест месеца след първоначалното движение.

Тази защита обаче отслабва, ако цените останат високи за по-дълго. Когато договорите изтекат и доставчиците ги подновят, цените за крайните потребители постепенно се доближават до тези на едро. Ефектът ще бъде различен в отделните европейски държави.
В Германия и Австрия обикновено има повече дългосрочни договори с фиксирани цени, което забавя прехвърлянето на поскъпването към потребителите. Франция, Италия и Испания реагират по-бързо. В Нидерландия прехвърлянето на промените в цените е почти незабавно.
Италия се откроява, тъй като съчетава сравнително бързо пренасяне на ценовия шок с висока зависимост от природния газ. Затова Oxford Economics определя страната като най-уязвимата голяма европейска икономика при газов ценови шок. Така поскъпването на газа се превръща от история за суровините в потенциален проблем за паричната политика.
Oxford Economics изчислява, че при сегашните цени на едро инфлацията в еврозоната може да бъде по-близо до 3,5% през втората половина на 2026 г. спрямо малко над 3% в последната базова прогноза на институцията. ЕЦБ вече повиши лихвите в отговор на инфлационен шок, предизвикан от енергията. Пазарите широко очакват ново увеличение на основната лихва с 25 базисни пункта през септември.
Собствените прогнози на ЕЦБ от юни вече показаха, че инфлацията ще остане повишена заради по-високите цени на енергията, като се очаква тя да достигне 3,4% през третото и четвъртото тримесечие на 2026 г. Така една по-студена зима може да постави Европа пред неприятна комбинация - отслабване на покупателната способност на домакинствата и едновременно с това по-високи лихви.

3e-news.net

√ OFAC продължава до 19 септември лицензията за продажбата на чуждестранните активи на Лукойл
Службата за контрол на чуждестранните активи (OFAC) към Министерството на финансите на САЩ удължи до 19 септември лиценза, който изтече на 22 август и позволява преговори и условни споразумения с ЛУКОЙЛ за продажбата на LUKOIL International GmbH (LIG, която притежава чуждестранните активи на ЛУКОЙЛ) или всяко контролирано лице. Всякакви сделки трябва да бъдат одобрени с отделно разрешение от OFAC.
Както се съобщава, на 22 октомври 2025 г. OFAC добави ЛУКОЙЛ и няколко от нейните дъщерни дружества към Списъка със санкции (SDN). След налагането им компанията обяви намерението си да продаде чуждестранните си активи. По-конкретно, тя получи и прие оферта за изкупуване от международния търговец на стоки Gunvor, като ключовите условия бяха договорени от страните. Сделката обаче беше прекратена след отказ на Министерството на финансите на САЩ да даде одобрение. В края на януари 2026 г. ЛУКОЙЛ сключи споразумение с американската инвестиционна фирма Carlyle за продажба на LUKOIL International GmbH. Споразумението очаква одобрение от OFAC.
Лицензия за сделки с бензиностанциите на ЛУКОЙЛ извън Русия и с българските активи на компанията бяха одобрени до 29 октомври 2026 г. Ограниченията не засягат услугите по нефтопроводите и други такива, свързани с Каспийския тръбопроводен консорциум (КПК) и проектите Тенгизшевройл и Карачаганак.
Към момента на налагане на санкциите ЛУКОЙЛ участваше в проекти в Азербайджан, Казахстан, Узбекистан, Ирак, Египет, Камерун, Нигерия, Гана, Мексико, Обединените арабски емирства и Република Конго. Компанията притежава рафинерии в България, Румъния и Холандия, както и мрежа от приблизително 2500 бензиностанции в 19 държави. Доказаните запаси от нефт и газ в международните проекти на ЛУКОЙЛ към края на 2024 г. възлизат на 1 трилион 345 милиарда барела нефтен еквивалент. Производството на нефт и газов кондензат по международни проекти, с изключение на проекта Западна Курна-2, през 2024 г. се оценява на 3,9 милиона тона, а производството на газ - 16,2 милиарда кубически метра. Обемите на рафиниране в европейските рафинерии на групата през 2024 г. възлизат на 13,5 милиона тона, което е намаление с 18% в сравнение с предходната година поради продажбата на рафинерията ISAB в Италия през май 2023 г. Продажбите на дребно на петролни продукти в чужбина през 2024 г. се оценяват на 4,2 милиона тона.
В края на 2025 г. ЛУКОЙЛ напълно отписа инвестицията си в LIG и призна обезценка в размер на 1,66 трилиона рубли.

√ Златото задмина 4500 долара за тройунция – след американска интервенция на пазара за ДЦК
За часове цената на златото се изстреля с 4% нагоре след като американското министерство на финансите увеличи драстично своите интервенции на пазара за дългосрочни държавни облигации.

Жълтият метал добави 185 долара към котировките си и достигна стойности от 4524 долара като след това коригира леко надолу. Наблюдаваме продължение на положителната тенденция от началото на август, донесла около 12% скок в цената на златото под въздействие на икономически и геополитически новини.

Вчера стана ясно, че САЩ ще увеличи двойно или повече покупките на дългосрочни държавни ценни книжа с матуритет между 10 и 30 години. Това означава поне 4 млрд. долара допълнителна ликвидност за всяка отделна операция. Мярката беше предприета след като лихвите по 30-годишните ДЦК достигнаха 19-годишен връх с рекордни размери от 5,34%. Интервенцията веднага намали исканата от пазарите доходност на 5,18%, както и доведе до значителния скок при златото.

Увеличението на ликвидните инжекции не представлява сама по себе си нова политика, но сигнализира ескалация с дълговите проблеми на най-голямата световна икономика. „Промяната в политиката не решава казусите с бюджетния дефицит, инфлацията или с претоварения от търсене на финансиране дългов пазар“ – коментира финансовият експерт Макс Баклаян. „Наблюдаваме временна кръпка, която дава пространство за дишане на Скот Бесент и Доналд Тръмп, но не е кардинално решение“ – допълва той.

В същото време американската банка Уелс Фарго публикува своите ревизирани прогнози за цената на жълтия метал за 2026 и 2027 г. Очакванията на финансовите експерти са за котировки от 4900-5100 долара за тройунция до края на настоящата година и 5400-5600 долара през 2027 г. Значителните увеличения ще са водени от пазарна и геополитическа несигурност на глобално ниво и значителните покупки от страна на редица централни банки, казват от Уелс Фарго.

„Винаги съветваме нашите клиенти да инвестират в злато с хоризонт от 5 години – ако просто бяхте купили монета или кюлче през 2021 г. вече щяхте да сте постигнали възвращаемост от над 150%. И това е въпреки корекцията от началото на 2026 г. и спада в цената за последните шест месеца“ – обяснява логиката на инвестициите в злато Баклаян.

Bloomberg TV Bulgaria

√ Финансовото министерство на САЩ скъсва с принципа за „редовност и предвидимост“

- Скот Бесент се очертава като най-интервенционисткия министър на финансите от десетилетия, залагайки доверието в себе си, за да потуши потенциално вредното покачване на разходите по заемите в САЩ.
- Министерството на финансите обяви, че „най-малкото ще удвои“ планираните си покупки на 10- до 30-годишни облигации, след като по-рано отвори вратата за потенциални съкращения в емитирането на дългосрочни облигации.
- Действията на Бесент се разглеждат от някои наблюдатели като опит за манипулиране на кривата на доходноттта и влияние върху пазарите.

С редица неочаквани маневри тази година Скот Бесент се очерта като най-интервенционисткия министър на финансите от десетилетия – залагайки доверието си в опит да потуши потенциално вредното покачване на разходите по заемите в САЩ. Сряда донесе последната изненада. Само две седмици след публикуването на графика си за обратно изкупуване на по-стари емисии държавни ценни книжа, Министерството на финансите обяви, че ще „най-малкото удвои“ планираните си покупки на 10-годишни до 30-годишни държавни облигации.

Това се случи, след като по-рано този месец Министерството на финансите отвори вратата за потенциални съкращения в емитирането на дългосрочен дълг. На 31 юли Бесент наблюдаваше първите покупки на йени от американските власти (чрез евро – бел. ред.) от три десетилетия, действие, разглеждано като намаляване на необходимостта Япония да продава запасите си от държавни облигации, за да финансира собствените си покупки на йени. А в началото на тази година Бесент въведе така наречените проверки на курса – искания от властите до банките за котировки на йената – изненадвайки дори бивш японски служител.

„Той е активист, абсолютно“, каза Марк Соубел, бивш служител на Министерството на финансите на САЩ, който сега работи в изследователската група OMFIF. „Това напомня за неговия опит в хедж фондовете.“

Що се отнася до мотива: „Струва ми се ясно, че той и администрацията са загрижени за покачването на дългосрочната доходност“, каза Соубел.

Министерството на финансите не отговори веднага на искане за коментар относно пазарните мерки на Бесент.

Като стожери на икономическата политика на страната и нейните финансови пазари, министрите на финансите често са били принудени да се намесват в моменти на криза.

Сега това не е така, като се има предвид, че разпродажбата на облигации не хаотична, а се натрупваше от месеци. Но действията му, след като доходността по 10-годишните държавни облигации, неговият самоопределен финансов бенчмарк, се е повишила над нивото преди Тръмп да се върне на поста, показват нарастващи опасения във Вашингтон.

Покачването на доходността, в комбинация от опасения относно инфлацията, политиката на Федералния резерв и прекомерните фискални дефицити, поддържа лихвените проценти по ипотеките високи и представлява пречка за икономическия растеж месеци преди изборите за Конгрес през ноември.

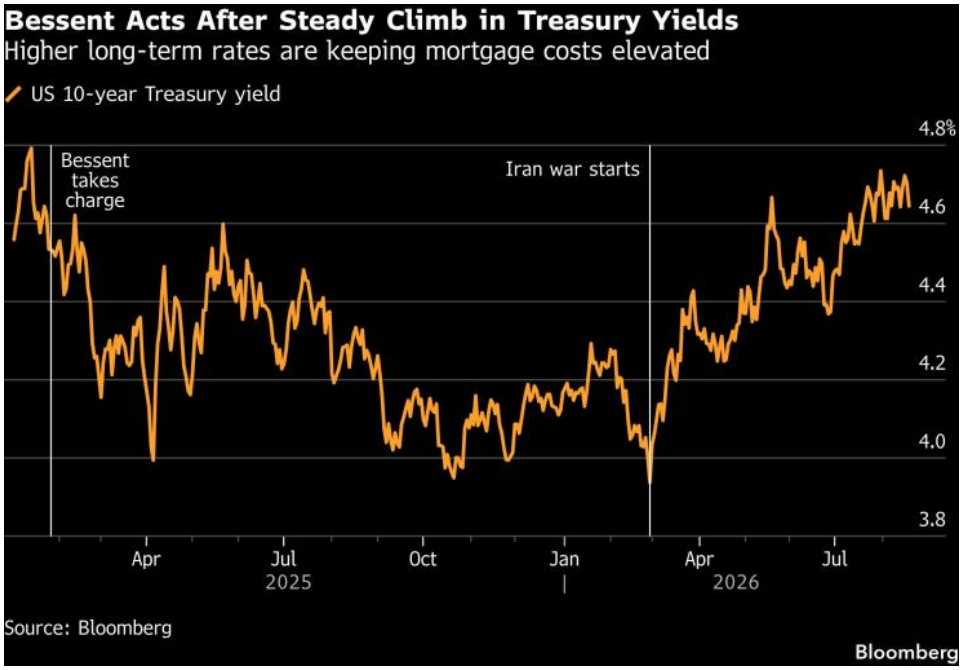
„В съчетание с готовността на администрацията да се намеси другаде, посланието от хода в сряда става все по-трудно за игнориране. Вашингтон се чувства все по-неудобно от сигнала, идващ от дългосрочната част на кривата на доходността. Пазарите вече знаят, че дискомфортът съществува, а болезнените области обикновено се разглеждат“, коментира стратегът на Bloomberg Брендън Фейгън.

Що се отнася до емитирането на дълг, Министерството на финансите отдавна се придържа към принципа да бъде „редовно и предвидимо“ и да не изненадва инвеститорите. Това е концепция, която самият Бесент подкрепи в основна реч на конференция на пазара на държавни облигации през ноември.

Това, което той каза още в тази реч, обаче беше, че „моята работа е да бъда най-добрият продавач на облигации в страната. А доходността по държавните облигации е силен барометър за измерване на успеха в това начинание.“ И той подчерта икономическото значение на по-ниските лихвени проценти по държавните облигации.

„Това противоречи на „редовното и предвидимото“ – но такъв е светът, в който живеем“, каза Грегъри Фаранело, ръководител на отдела за търговия и лихвена стратегия в AmeriVet Securities. „Посланието е ясно: спрете покачването на доходността.“

Доходността по 10-годишните американски ДЦК скочи с войната срещу Иран:

Предшественичката на Бесент, Джанет Йелън, също предприе стъпки за спиране покачването на доходността през 2023 г. Бесент беше сред редицата републиканци, които критикуваха тази стъпка – направена чрез редовното тримесечно изявление за емитиране на дълг – като политически мотивирана, насочена към стимулиране на икономиката преди изборите. Стивън Майрън, бившият главен икономист на президента Доналд Тръмп и бивш член на борда на Федералния резерв, беше съавтор на статия през юли 2024 г., критикуваща „активното емитиране на държавни ценни книжа“, или ATI (даване приоритет на краткосрочните емисии, за да се намали доходността по дългосрочните – бел. ред.)

„Изборен сезон“

„След като една политическа партия започне да използва ATI, за да стимулира икономиката в изборния сезон, то може да бъде използвано многократно от всички бъдещи администрации“, написаха Майрън и съавторът му Нуриел Рубини.

Ходът на Министерството на финансите идва само седмици след като председателят на Федералния резерв Кевин Уорш беше ентусиазиран от това, че финансовите пазари са освободени от бъдещите насоки на Фед. „Участниците на пазара се учат да играят с топката, а не с рефера, и пазарните цени ще продължат да реагират в посоката и мащаба, които сметнат за подходящи.“

Бесент е споделял мнението на Уорш в миналото, като е писал в есе миналата година, че покупките на облигации от Фед са създали „изкривявания“ на пазарите и са „нарушили основен източник на обратна връзка“.

Както се оказва, „това не е администрация, която определя стабилни правила и след това оставя пазара на самотек“, каза Брад Сетсър, старши сътрудник в Съвета по външни отношения.

Маневра от минало време

63-годишният Бесент беше известен с ролята си в успешни големи залози върху британския паунд и японската йена по време на работата си за Джордж Сорос. А някои участници на пазара видяха действието в сряда като продължение на тази кариера.

„Това е като трика „слагане на всичко на екрана“ от старото време“, каза Брад Голдинг, портфолио мениджър в Christofferson Robb & Co. Това е препратка към хедж фонд техника, при която едновременно се подават множество поръчки към големи дилъри, за да се предизвика движение на пазара.

Курс на йената спрямо долара:

Като основен член на кабинета, отговорен за управлението на най-голямата икономика в света, министърът на финансите на САЩ има дълга традиция в големи интервенции по време на криза. Министерството изигра ключова роля по време на Covid, ръководи основната програма за спасяване на световната финансова криза и взе участие в множество спасителни операции на развиващите се пазари през 90-те години на миналия век.

Маневрите на Бесент се отличават, според някои наблюдатели, с това, че не са провокирани от криза или особено нестабилни пазарни условия.

Историческо сравнение

„Бесент дава на всички да разберат, че подходът му е по-активно интервенционистки, дори без катализатора, който може би е бил необходим през последните десетилетия“, каза Дъглас Редикър, управляващ партньор на консултантската фирма за политики International Capital Strategies във Вашингтон.

Соубел, който е служил в Министерството на финансите от края на 70-те до 2015 г., каза, че Бесент е най-активният финансов министър поне от началото на века. Историческите сравнения, като например с Джеймс Бейкър, който помогна за сключването на споразуменията Плаза и Лувър през 80-те години на миналия век, оказали силно влияние върху валутните курсове по това време, са обременени от различни исторически контексти, каза той.

Много участници на пазара и икономисти подчертаха, че основите зад днешните по-високи доходности представляват предизвикателство за оперативния инструментариум на Министерството на финансите. Два месеца преди края на фискалната година дефицитът е 1,8 трилиона долара, с 5% по-голям от миналата година. Разходите се стимулират от социалното осигуряване, Medicare, Medicaid и лихвите по дълга. Разходите за отбрана също ще се увеличат, а републиканците проучват още данъчни облекчения.

„Вместо да се справи с основния проблем, който е да се намали дълга и да се поддържа по-умерен бюджетен дефицит, правителството се опитва да манипулира кривата на доходността“, каза Робин Брукс, старши сътрудник в Института Брукингс.

Пазарни сигнали

Бесент обаче посочи, че вярва в силата на правителството да влияе на пазарите. Говорейки миналия месец за дяловете на администрацията на Тръмп в редица технологични и ресурсни компании, той каза: „Това, което се опитваме да направим, е да създадем пазарни сигнали.“ В предаването Fox Business той каза: „По същество се опитваме да кажем на инвеститорите: Добре, ето къде ще бъде шайбата. Бързо се придвижете към нея.“

Някои от инвеститорите „излязоха на пързалката“ в сряда. Доходността по десетгодишните облигации намаля с около 6 базисни пункта в следобедната търговия в Ню Йорк, докато лихвите по 30-годишните книжа бяха с почти 9 базисни пункта по-ниски.

„Това работи само за определен период от време“, каза Гай Милър, главен стратег в Zurich Insurance. „Това може да бъде доста мощна интервенция, когато Министерството на финансите казва, че е много ангажирано с това. Но в крайна сметка, освен ако не се справите с разточителна политика, това не е устойчиво.“

Що се отнася до операцията на Бесент с йената, японската валута този месец загуби част от стимулираното си от интервенцията поскъпване. Спадът на доходността по държавните облигации в сряда обаче даде тласък на йената. Спадът на лихвите дори свали индекса Bloomberg Dollar Spot до най-ниското ниво от три месеца.

„Той започва битка на два огромни пазара – ДЦК и валутен“, каза Питър Буквар, главен инвестиционен директор в Onepoint Bfg. „И това е наистина трудна битка.“

Капитал

√ Вярно или не: соларите и батериите правят тока по-евтин

"Много солари и батерии, а токът пак е скъп." Тази теза все по-често се използва като доказателство, че инвестициите в енергийни активи от последните години не са донесли почти нищо и едва ли не България би била в по-добра позиция, ако беше запазила повече въглищни мощности.

Данните от пазара обаче показват съвсем друга картина. Те, разбира се, не позволяват да изчислим с точност колко би струвал токът днес без соларите и батериите, но производството, физическите потоци и часовите цени дават достатъчно ясна представа за посоката на ефекта.

Друга удобна теза е, че от соларите и батериите печелят само частните им собственици, докато за държавата и потребителите не остава нищо. Това също е изключително наивно и невярно твърдение. Когато нова мощност увеличава предлагането и сваля борсовата цена, от това се възползват всички компании, които купуват ток, съответно държавата не се налага да дава компенсации. Освен това има повече данъци, работни места, плащания за присъединяване и достъп до мрежата, пренос, вноски във Фонда "Сигурност на електроенергийната система", а по-силният износ подобрява позицията на България на регионалния пазар.

Какво се промени за четири години

Ако направим сравнение между 1 - 17 август 2022, когато беше първата енергийна криза заради войната в Украйна и скъпия газ, и същия период на 2026 г., когато имаме войната в Близкия изток и сушата, виждаме, че потреблението е практически еднакво - съответно 1574.4 и 1578.1 GWh.

Начинът, по който то е покрито, обаче е съвсем различен. Производството от фотоволтаици се е увеличило от 85.3 на 618 GWh, или над седем пъти. В същото време ТЕЦ са произвели 363.2 GWh спрямо 948.2 GWh през 2022 г., което е спад от близо 62%. Производството на АЕЦ е с 5.7% по-ниско, а това от ВЕЦ и ПАВЕЦ - с 4.6%. Въпреки това България остава голям нетен износител с 505 GWh за 17 дни сега при 673 GWh през 2022 г.

Много по-важна обаче е средната цена на пазара "ден напред" - сега тя е 134.6 евро/MWh спрямо 369.5 евро/MWh преди четири години.

Разбира се, тази разлика не е резултат само от ВЕИ и батериите. През август 2022 г. газът на TTF е струвал средно около 206 евро/MWh, а сега е близо 59 евро/MWh, но това още по-силно показва какъв е рискът, ако се разчита на вносни изкопаеми горива.

На този фон цената на въглеродните квоти е сравнително еднаква - около 89 евро тогава и 82 евро сега.

Осем часа разлика

Тук сравнението с Румъния, която изостава с батериите и има газови централи, е по-показателно. Между 1 и 16 август средната цена в България е 132.2 евро/MWh при 146.4 евро в Румъния, след като години наред двата пазара бяха буквално свързани.

Впрочем и сега в две трети от часовете двата пазара са се разделили с не повече от едно евро. Почти цялата разлика от 14 евро/MWh се натрупва само в осем часа - между 8 и 10 ч. и между 19 и 23 ч.

Сутрин българската цена пада по-бързо с нарастването на соларното производство. Около 9 ч. румънският ток е средно с 56 евро/MWh по-скъп. Вечер разликата достига около 73 евро в 20-21 ч., когато Румъния изпитва недостиг, а българските батерии вече разреждат и износът към северната ни съседка рязко нараства.

През вечерния пик България изнася между 2.6 и 3 GW, основно към Румъния. В същото време българската цена остава значително по-ниска от румънската. Това означава, че междусистемният капацитет не е достатъчен, за да пренесе цялото количество по-евтина енергия и да изравни двата пазара.

Без този допълнителен вечерен ресурс, който дават батериите, страната би изнасяла по-малко, а при по-сериозен недостиг би започнала да се конкурира със съседните пазари за скъп внос. Тогава и българската цена вероятно щеше да се доближи до румънската. Което, казано по друг начин, означава, че батериите държат цените тук по-ниски спрямо съседите.

Какво би станало без соларите

Фотоволтаиците са произвели с близо 533 GWh повече ток спрямо същия период на 2022 г. Ако механично извадим това количество от сегашния баланс и останем само с онова, което сме имали през 2022, нетният износ от 505 GWh буквално изчезва и България се превръща в малък нетен вносител.

За да бъде запазен сегашният износ, липсващата енергия трябва да дойде от други централи. Това означава средно още около 1.3 GW постоянно производство през целия период. Ако количеството бъде осигурено от въглищни ТЕЦ, то цените биха били значително по-високи - около 150 евро/MWh. За сравнение, сега през целия ден е средно около 50 евро/MWh.

Какво правят батериите

Българският батериен парк вече достига 5406 MW, като през разглеждания период реалното разреждане във вечерните часове достига около 2.5-3 GW, след като батериите са поели част от соларния излишък през деня.

Те не произвеждат енергия, но ефектът им вечер е, когато заместват по-скъпо производство или внос и ограничават ценовия пик. Затова твърдението, че соларите и батериите нямат ефект върху цената, е силно подвеждащо, още повече ако говорим за домакинствата, които се снабдяват по определени от КЕВР тарифи от държавните АЕЦ "Козлодуй", НЕК и ТЕЦ "Марица-изток 2".

Без допълнителните 533 GWh соларна енергия и без вечерното разреждане на батериите България щеше или да включи значително повече скъпи ТЕЦ, или да намали износа и в определени часове да търси внос от вече дефицитния регионален пазар. И в двата случая най-вероятният резултат е по-висока цена, особено вечер.

Къде е държавата

За две години в сектора бяха вложени над 2 млрд. евро частен капитал извън грантовете по ПВУ и RESTORE, които бяха около 700 млн. евро. Или в случая всяко евро от ЕС е привлякло още 3 от частния сектор. За сравнение при инфраструктурните проекти обикновено 1 евро от ЕС се допълва с още 0.25 евро от държавния бюджет.

Освен това държавата не е длъжна да инвестира в соларен парк или батерия, тъй като може би по-голям приоритет са здравеопазването, образованието или сигурността. Нейната работа обаче е да поставя правилата, да осигурява мрежата и конкуренцията и да инвестира там, където пазарът сам няма да го направи - например в големи ВЕЦ и ПАВЕЦ.

Но като собственик на големи енергийни дружества тя имаше и друга възможност. "Мини Марица-изток" и ТЕЦ "Марица-изток 2" разполагат със земя, мрежови връзки и кадри, с които можеха да изградят собствени солари и батерии, така част от приходите от новия пазар да остават и в държавната енергетика. По ред причини това не се случи. Вместо преход към нови конкурентни активи, години наред ресурсът отиваше основно за поддържане на стария модел.

Днес самото енергийно министерство говори за задължение на мините към БЕХ от 250 млн. евро и за растящи разходи за персонал, но не и за добавяне на нови дейности, които биха могли да подобрят финансите на тези дружества. Така че проблемът не е в това, че частни инвеститори са поели риска, теглили са кредити и са построили солари и батерии, а че държавните компании пропуснаха да го направят навреме.

Cross.bg

√ Теми и гости в сутрешните блокове

БНТ, Денят започва"

- Тема: Нови реформи в здравеопазването: Как работи системата между пациентите и лекарите; Гост - министър Катя Ивкова
- Тема: Подготовката за "Евровизия" в Бургас: Какви са очакванията в туристическия сектор; Гост - д-р Поли Карастоянова от Националния борд по туризъм
- Тема: Глоба в парка: Колко ще струва парти в парка, ако не предупредим Столичната община

БТВ, "Тази сутрин"

- Тема: Кой и как ще охранява българското небе
- Тема: Колко ще плати държавата, за да живеем н село
